

ÅRSTIDS BREVET

pedagogikk i de første 7 år

STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE

VÅR 2011

Neste deadline: 1. mai.

*Omslagsbilder og foto på side 4:
Veslebrunen Steinerbarnehage.*

Årstidsbrevet

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no
Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Redaktør:

Mette Johannessen.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Redaksjonsråd:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Steinerbarnehageforbundet er medlem av det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Årstidsbrevet henvender seg fortrinnsvis til forbundets medlemmer og er en felles arena for å drøfte faglige spørsmål. Tidsskriftet er også tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk og barns oppvekstvilkår generelt.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag som inneholder:

- * egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser, samt forskning;
- * praktiske gjøremål og pedagogiske innspill;
- * innlegg angående litteratur og kildematerialer;
- * tilbakemeldinger og spørsmål.

www.steinerbarnehagene.no

Innhold

4	Dikt	16	Det lille barnet (del 5)
<i>Michaela Glöckler</i>
5	Fra redaksjonen	20	Om etterligning og læring
<i>Astrid H. Sundt</i>
6	Nytt fra styret	23	Integrering i barnehagen
<i>Ingfrid Solberg</i>
7	Nytt fra RSH	26	Vi i 1. klasse på Hedemarken
<i>Ane Bjerke</i>
8	Referat fra det internasjonale stevnet
i Budapest
<i>Grete Gulbrandsen</i>	27	Utenfor barnehageporten
<i>Margrete Wiig</i>
9	Informasjon fra IASWECE
<i>Mette Johannessen</i>	28	Rapport fra to masterstudenter ved RSH
10	Aspekter ved barnets utvikling,
10. Den mytiske bevissthet
<i>Frode Barkved</i>	30	Tre gode venner fra Drammen
<i>Gro Løkken</i>
14	Våre fremtidige kollegaer
Intervju med tre studenter ved RSH
<i>Mari Rise Knutsen</i>	31	Annonser
		34	Kalender

Bidrag til neste nummer
sendes til redaksjonen senest:
1. februar, 1. mai,
1. september, 1 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Birkebeinerveien 18,
2618 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:
Årsabonnement koster kr. 200.-.
Abonnementet løper til
oppsigelse foreligger.

Medlemskap i Steinerbarne-
hageforbundet inkluderer et
abonnement.

Stillingsannonser
for medlemsbarnehagene er
gratis.
For andre annonser: kontakt
redaksjonen.

www.iaswece.org

Bär solen ned til jorden,
du människa, ställd mellan ljus och mörker!
Var en ljusets kjempe.
Älska jorden!
Till en ljusande ädelsten
förvandla plantorna,
förvandla djuren,
förvandla dig själv.

fra Persia

Steinerbarnehagene i Norge

Kjære kollegaer.

At femåringen som sitter ved siden av meg ved matbordet, lenge har brent inne med sitt spørsmål er åpenbart - kinnene blusser og ordene stokkes: "Hvem er den apen som vi er i slekt med, Mette?"

I et velsignet innpust aner jeg hva som kan ligge bakenfor spørsmålet. Luften er ladet, de andre barna er blitt stille, alles øyne er vendt mot den voksne.

De har nok alle hørt om apen, men hvordan skal de se det for seg? Har de kanskje en ukjent apeonkel?

Disse barna fornemmer verden som en helhet. De forbinder seg med den gjennom opplevelser og indre bilder.

Bildene som vi formidler skal gjenspeile en godhet som gjør at deres verden henger sammen og samtidig må bildene være sanne på alle plan.

Jeg hører meg selv si: "Alle levende vesener er våre slektninger."

Det oppstår et gyllent øyeblikk hvor noe åpenbart faller på plass.

I neste nu bobler barna over av historier om alt fra det minste kryp til det største fjell; de vedblir å være innlemmet i det store bildet og de fortsetter å oppleve seg i ett med verden rundt seg.

De er i slekt med alt og det er et godt sted å være!

I barnehagen til nabogutten har de derimot hatt temauker om vannmolekylet.

Når femåringen der skulle fortelle hjemme hva *det* var, sto han lenge stiv og stille med sprikende armer og ben, før han oppgitt utbrøt: "Uff, jeg håper aldri at jeg blir et vannmolekyl!"

Rudolf Steiner vektlegger (2. kap. i "Allmenn menneskekunnskap") at barns evne til å skape noe nytt i framtiden styrkes gjennom bruk av levende bilder, i motsetning til ferdige, formulerte begreper.

En kultur som strør om seg med eksakte definisjoner – og møter barn med begreper i stedet for opplevelser – vil ikke treffe barnet hjemme.

I et samfunn som fremelsker det intellektuelle, også hos voksne, blir møtet med barns mytiske og billedlige bevissthet (se Frode Barkveds artikkel, side 10) en utfordring og en øvelse.

Slik blir en pedagogikk som vektlegger billedrik formidling en øvningsvei.

Med hilsen og takk for gode bidrag,
fra redaksjonsrådet, ved Mette Johannessen.

Nytt fra styret

Godt nytt år alle sammen!

Når dette skrives er det slutten av januar, måneden som kanskje aller mest er fylt av håp og et blikk rettet framover. Det er måneden som ennå gir en viss uvisshet, måneden vi kan legge nye planer og satsingsområder.

For styret er det de siste årene praktisert at vi har en helg med styremøte, tar opp til samtale de lange linjene og ser tilbake på vårt arbeid.

Denne helgen ble i år holdt i Gamlebyen i Fredrikstad. Vi møttes fredag ettermiddag til studier, fortsatte lørdag med samtaler hele dagen og rundet av søndagen med tilbakeblikk og framfikk. Fantastisk å kunne dykke helt ned i våre utfordringer!

Først og fremst ser vi at mange av våre barnehager ennå ikke helt vet hvordan den nye finansieringen vil slå ut. Det er en utfordring vi ikke skal stå alene med. PBL er svært tilstede og ønsker tilbakemeldinger der tilskuddet blir helt feil. De færreste kommunene ser klart det totale beløp de bruker på sine barnehager og som konsekvens kan det kan gi oss dårligere rammer. Men, som vi stadig og til det kjedsommelige har sagt, her MÅ dere følge med!

En annen sak som vil bli viktig å arbeide med, er et studie rundt "Hva er Steinerpedagogikk i dag?" Dette er viktig å arbeide med i kollegiene. Foreldre i dag krever en bevissthet fra oss og går ikke automatisk med på alt gammelt. Steinerskolene har denne høsten arbeidet med "Fornyelse og endring, ide og innhold", hvor de har dykket ned i sin praksis og forståelse. Denne utfordring burde vel vi også ta!

Norene inviterte til et samarbeidsmøte siste helgen i januar. Der fikk vi høre hvilke prosjekter som har blitt satt i gang dette siste året og hvordan det står til med utdanning og forskning i de nordiske landene. Det har blitt satset på forskning rundt førskolebarnet, og Astrid Sundt, Bente Edlund og Renate Østergaard vil fordype ulike perspektiv i denne alderen.

Styret har et tett samarbeid med barnehagestevnearrangør, som i år er Nesodden og vi vil gjerne oppfordre dere alle til å delta dette året. Det vil bli et bredt program med flotte foredragsholdere og svært gode arbeidsgrupper og, selvfølgelig i forkant, Årsmøtet til Steinerbarnehageforbundet.

Vi sees i mai.

Hilsen Grete Gulbrandsen.

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@gmail.com) er sekretær i 30 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014. Grete arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Linden Steinerbarnehage.

Björg Lobben Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og har 30 % stilling. Hun er innvalgt til 2015. Björg har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet 1990.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2017. Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i mer enn 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2011. Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. Hun er styrer på Solstreif Steinerbarnehage i Drammen.

Nytt fra Førskolelærerutdanningen ved RSH.

Her kommer en vårhilsen til dere alle fra oss på RSH.

I disse dager er det både heltid, deltid og videreutdanningsstudenter på huset. Det kan bli litt trangt, men veldig hyggelig å se så mange flotte studenter samlet til lunsj i kantinen. Den 17.februar har vi i tillegg åpent hus med ønske om besøk av forhåpentligvis mange kommende studenter.

Det er stort behov for pedagoger i våre barnehager. Det er kanskje den viktigste grunnen til at vi ønsker at unge mennesker skal velge å utdanne seg på vår høyskole. Å utdanne seg ved Rudolf Steinerhøyskolen vil innbefatte også flere møter med dere som arbeider i barnehagene. Derfor har våre øvingslærere på mange måter en spesielt viktig oppgave. Dere er studentenes gode forbilder og våre gode medarbeidere. Sammen kan vi se og veilede de som en dag skal virke som fremtidens steinerpedagoger. I praksisperioder kan studentene få oppleve det virkelige liv med blant annet matlagning og brødbaking i stort format. Det kan være litt av en overgang når du som student er vant med en kokeplate på hybelen og ellers ikke har beskjeftiget deg meget med matlagning. Da er det godt med medarbeidere i barnehagen som vet hvordan ting skal gjøres og lar deg følge med i "livets arbeid". Å få oppleve sammenhenger, fordøye og integrere alt det man er fylt med av teori fra høyskolen er ikke gjort over natten. Tilbakemeldinger etter praksisperioder handler mye om nettopp dette, å få oppleve med hele seg hvordan det kan være å arbeide i en barnehage. For alle blir møter med barna ekstra lærerikt, spennende og utfordrende og antagelig det som berører dem sterkest. Å møte andre handler også om å møte seg selv, da er det godt med en god veileder og en øvingslærer å samtale med.

Det kommende barnehagestevne gir oss også i år en mulighet til å møte dere som allerede er eller ønsker å være øvingslærere. Kanskje er tiden også inne for et nytt øvingslærerkurs? Dette er et av de spørsmål det kunne være spennende å ta opp i en uformell samtale med dere på vårens stevne. Vi gleder oss til å se dere alle.

Med ønske om en god vår
fra førskolelærerlinjen
v/ Caroline.

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.
Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har i flere år arbeidet som pedagogisk leder ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.
Han er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007, har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger og er nå styrer i Biå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (astrid.sundt@gmail.com) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.
Hun tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten og er nå styrer ved Eplekanten Steinerbarnehage, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

Caroline Alfson Peterson (caroline@rshoyskolen.no), sitter i styret som representant fra førskolelærerutdanningen ved RSH.

The 3rd international conference

ALLIANCE FOR CHILDHOOD I BUDAPEST, OKTOBER 2010

CHILDHOOD IN BALANCE

Vi var fire norske deltagere som dro til denne konferansen. Det skulle bli spennende både å møte mennesker som var engasjert i barn og oppvekst, og hvor de ikke primært stod i en steinerpedagogisk sammenheng. Vi vet jo alle hvor viktig det er å være deltagende i tiden med tidens spørsmål, så det å kunne få delta på en slik konferanse gledet vi oss til.

Konferansen ble holdt i et stort senter midt i Budapest. Innleggene var mange a 20 minutter, arbeidsgruppene intense og det var stor variasjon i innhold.

Det som sitter igjen, er en slags takknemlighet over å få gjøre et slikt innblikk. Både det å se mangfoldet i utfordringer, men også mangfoldet i de ulike perspektiv og tilnærminger til utfordringene.

Barn og media var et slikt punkt hvor innleiderne hadde helt ulike syn. En innleder bygget sitt innlegg på hvor skadelig det er for barn og unge å bruke internett. Hun begrunnet med mye forskning, mange erfaringer og stor bekymring.

Den neste innleideren, som forøvrig var en godt voksen dame, holdt et forrykende innlegg om hvor viktig det var å delta, forstå og anerkjenne de unges engasjement i dette. Hun belyste hvordan det som virkelig var skadelig var at oppdrageren ikke tok innover seg det at internett faktisk finnes og at de unge vil klare å komme forbi alle våre stengsler. Hun illustrerte dette synspunktet med klipp både fra World of Warcraft og You Tube.

Noe annet som ble tydelig på konferansen, var at stedet man står og ser er avgjørende for våre synspunkter og valg av metoder. Mange av innleiderne var fra det gamle Øst Europa, som i har dag store utfordringer i ulike utdanningssyn. Der det tidligere har vært kommunistiske system og i dag ønsker man en mer demokratisk tilnærming til det

enkelte mennesket og dets utvikling. Dette kom tydelig fram i et innlegg om de voksne rundt barna. Her var det utvikling av ulike pedagogiske program som var utfordringen. Først etter en god samtale i arbeidsgruppen klarte vi å få fram den kulturelle ulikheten i det pedagogiske syn. Takket være en stor åpenhet fra alle deltagere ble det til slutt en felles forståelse av hvordan vi først og fremst er i den kulturelle sammenheng vi er.

Vi nordmenn bodde i en gammel leilighet i gangavstand fra konferansesenteret. En kveld inviterte vi til et kveldsmåltid i leiligheten. Det gjorde stor lykke! Der var det samlet mennesker fra alle verdensdeler og utvekslet erfaringer, tanker og gode historier. Slik kan det bli bygget nettverk på tvers av alle grenser og ulike syn. Uforglemmelig og nyttig.

Grete Gulbrandsen

Tidligere publisert i På Väg, 2010-3

The International Association for Steiner/Waldorf Early Childhood Education

IASWECE-hilsen

Nyhetsbrev fra IASWECE, februar 2011

Brevet som kan leses i sin helhet på www.steinerbarnehagene.no eller www.iaswece.com og ble sendt ut til alle medlemsbarnehager gir informasjon om:

1. Det internasjonale steinerbarnehagestevnet i Dornach, som IASWECE og Pedagogisk Seksjon er vertskap for skal gå av stabelen i 2012 mellom 1. og 5. april.

I samarbeid med forberedelsesgruppen for verdenslærerstevnet (9-14 april-2012) skal begge stevnene forberede og ta for seg samme tema og intensjonen bak de er å løfte fram steinerpedagogikken som et helhetlig pedagogisk løp fra 0 til 19 år. Tema er barnets selvutvikling (jeg-organisasjon) og i hvilken forbindelse den står til barnets fysiske utvikling.

2. Stevne for seminarie – og øvningslærere verden over, mellom 6. og 9. oktober 2011.

3. Forskningsrapporter om: Barns skjermbruk og språkutvikling, og om hvordan en barnehagepedagogikk i forandring møter barns uendrede grunnleggende behov.

4. Bøker: Ny publikasjon om småbarnspedagogikk "The Child from Birth to Three in Waldorf Education and Child Care", skrevet av antroposofiske leger og erfarne steinerpedagoger og kan bestilles på www.wecanbookshop.com

5. Rapporter: Fra mandatgruppen som arbeider innen European Parliament (Quality of Childhood). Les Clara Aerts rapport i forrige nyhetsbrev www.iaswece.com

Utførlige nedtegnelser fra dette arbeidet er publisert i to bøker: "Improving the Quality Of Childhood in the European Union 2010- Current perspectives" and "Improving the Quality of Childhood in Europe 2011", bøkene kan bestilles: info@alliancechildhood.org

Om iaswece`s øvrige arbeid, referater fra internasjonale stevner, seneste møter, samarbeidspartnere: se [www.iaswece.com](http://www.iaswece.com). Les forøvrig referat fra iaswece`s møte i Budapest i forrige utgave av Årstidsbrevet.

Vårens nyhetsbrev vil bli utsendt til alle via mail og vil blant annet ta for seg prosjektene i Afrika, Asia, Øst-Europa og Syd-Amerika.

Vennlig hilsen,
Mette Johannessen.

ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING.

Belyst gjennom syvårsperiodene.

Frode Barkved.

10. Den mytiske bevissthet.

*Med vennlig tillatelse av forfatteren vil vi gjengi
Frode Barkveds "ASPEKTER VED BARNETS
UTVIKLING" i atten avsnitt.*

Vi har nå karakterisert og utdypet forskjellige sider av hvordan det er å være menneske i den første syvårsperioden. Og vi merker at alle sidene henger sammen. De utgjør et hele.

I beskrivelsen av Kaspar Hauser nevnte vi hans sterke hengivenhet og medlidenhet med alt levende. I den første perioden hos sine fosterforeldre var det helt umulig for ham å forstå at mennesker overhodet var i stand til å drepe dyr for næringens skyld. Til og med loppene som plaget ham da han var i fangetårnet hadde han medlidenhet med. Men medlidenheten gjaldt også menneskene. Det beskrives hvordan det ikke var rom for noen uvennlige følelser hos Hauser, selv mot den som så lenge hadde holdt ham innesperret. Han forestilte seg hvor mye besvær det hadde voldt ham. Kun en gang ytret han vrede mot denne mannen. Det var da Daumer en gang i august måned 1829 for første gang viste ham stjernehimmelen. "Hans glede og henrykkelse ved dette syn var ubeskrivelig. Han ble stående og betrakte dem og kunne ikke løsrive seg fra synet. Det var det skjønneste han noensinne hadde sett, og han spurte hvem som hadde satt opp de vakre lysene, og hvem som tente og slukket dem. (...) Da han igjen kom til seg selv var gleden hans gått over til den dypeste sorg. Han satte seg rystende på en stol og spurte hvorfor den onde mann holdt ham innesperret slik at han aldri hadde fått skue dette vakre syn. Han begynte å gråte bittert, og sa at man skulle sperre mannen inne i

to dager, slik at han selv skulle erfare hvor vondt det var" ¹

Det som gjør tilfelle Kaspar Hauser så interessant for oss er at vi antagelig må regne med at vi har å gjøre med et menneske som på den ene siden – på grunn av den femten år lange innesengningen – opplevde sin første tid i verden, til en viss grad, slik som et småbarn ville oppleve den. På den andre siden ble han et forskningsobjekt for tidens lærde, og fordi han etter hvert ble i stand til å beskrive sine fornemmelser, følelser og tanker, kunne han sette ord på det som et barn ikke kan snakke om;
- hvordan det er å være småbarn.

I Hausers hengivenhetsfølelse ser vi ytterligere bekreftet det vi tidligere har behandlet i forhold til sansning og imitasjonsevne. Nøkkelordet for Hausers del ligger i den tidligere siterte setningen:

"Han tålte ikke at noen i hans nærvær tilførte et eller annet vesen det minste ondt, heller ikke for spøk. "Det gjør altfor ondt på meg selv" sa han. Han gråt av medlidenhet med syke eller fangne dyr."

Når man opplever omgivelsens smerte som sin egen er det helt tydelig at man er sterkt sammenvokset med verden.

Trolig er det riktig å si at det lille barnet har en omkretsbundet bevissthet. I den forbindelsen støter vi på en interessant uttalelse fra Rudolf Steiner:
"I løpet av menneskehetens utvikling har det funnet sted en forvandling av den menneskelige organisasjon. Det var en tid,

hvor de finere organene i den menneskelige natur som muliggjør utviklingen av et indre avsondret tankeliv, ennå ikke var utformet: I denne tid hadde menneskene altså til gjengjeld de organer som stillet dets medopplevelse av verden frem for det i bilder.”²

Gjennom sosialantropologien aktualiseres dette. Av studier som er gjort hos dagens naturfolk, kan vi slutte oss til at menneskets utvikling som sådan handler om veien fra en omkretsbundet bevissthet, over en mer sentrert bevissthet, til emansipasjon. Australias urfolk, aboriginene, kaller sin mytiske fortid for *drømmetiden*. Bevisstheten blir her sterkt bundet til fellesskapet og til naturen. Også hos andre naturfolk ser vi at den punktuelle ego – bevisstheten er tonet ned til fordel for stammebevissthet og naturbevissthet. Den mytologi som disse folk formidler viser en opplevelsedimensjon der naturen opptrer som besjelet og levende.

Nå kan man oppfatte dette på forskjellig vis; man kan selvfølgelig mene at naturfolk og våre egne forfedre hadde mye spennende fantasi og ikke visste bedre. Der de så skogsfauner og undiner ser vi trær uttrykt i formelen H₂O. At det skulle finnes levende

vesen som bygger og arbeider og stiller i den vegetative verden, kan være et fint eventyr, men har ingenting med virkeligheten å gjøre.

Man kan også velge en mer ydmyk variant og foreslå at naturfolkene *er* - og våre egne forfedre *var* - *konstituert* på en måte som gjorde dem i stand til å ane fliker av virkeligheten som vi selv er atskilte fra. Det er lettvinnt og greit for det vestlige menneske å mene at naturfolk – eller for den slags skyld barnet – tillegger virkeligheten noe som egentlig ikke er reelt. Å oppleve naturen og omgivelsen som sjelelig, guddommelig, vesensfylt, er noe man vokser fra seg, kunne man mene. Spørsmålet blir om det er slik at ”naturmennesket” tillegger virkeligheten noe som ikke egentlig fins der, eller om vi, i første rekke det vestlige menneske, har *mistet* noe opprinnelig. Eller som den tyske myteforskeren Walter Friedrich Otto sier: ”Det finnes ingen personifikasjoner, bare avpersonifikasjoner. Heller ikke finnes det mytedannelser (i egentlig forstand), men bare avmytologiseringer. Schelling har sagt at spørsmålet om hvordan mennesket er kommet frem til Gud er meningsløst; det er bare meningsfullt å spørre hvordan det har

kommet bort fra Gud.”³

Pedagogen, biologen, og filosofen Trond Skaftnesmo skriver:

”I stedet for å oppfatte den mytiske bevissthetsformen som avledet (eller utpønsket), må vi anse den som spontan, naturlig (i betydningen naturnær) og opprinnelig. Men da blir det ikke denne bevissthetsformen som trenger en årsaksforklaring, men vår egen. Siden det mytiske menneske aldri har ”besjelet” naturen – ved noen som helst bevissthetsakt – er det også helt misoppfattet å stille et slikt spørsmål. Derimot er det høyst aktuelt å utforske spørsmålet om hvordan vi gradvis har kommet til å avspeile naturen.”⁴

I denne sammenhengen vil vi ta det standpunkt at denne mer omkretsbundne måten å oppleve virkeligheten på uttrykker en realitet som vi kan lære noe av. Kunne det for eksempel tenkes at barns opplevelse av seg selv og omgivelsene er i slekt med naturfolkene, og med våre forfedre?

I så måte er en uttalelse av Sigmund Freud interessant:

”Etter all sannsynlighet gjentar barnet i sin åndelige utvikling simpelthen, i forkortning, hele kulturhistorien akkurat som embryologien for lengst har fastslått for den legemlige utviklings vedkommende.”

Eller Friedrich Nietzsche:

”Slik menneske i vår tid forholder seg i drømme, (jamfør ”drømmetiden” hos aboriginene, min innskytelse), slik forholdt menneskeheten seg – gjennom årtusener – også i våken tilstand. (...) I søvn og drømme gjennomlever vi tidligere menneskeslekters pensum på nytt.”⁵

At menneskene i tidligere tider hadde en sterkere billedbevissthet ser vi av hele den rikholdige mytologien. Dersom vi nærmer oss barnet ser vi tydelig at den billedrike, mytologiske måten å oppleve verden på er sterkt tilstede.

Vi kan ane at barnet lever i en virkelighetsopplevelse som engang var vanlig også for voksne mennesker. Menneskene hadde et *billedorgan*. Hendelser, både i det mellommenneskelige og i naturen, var vesensfylte, var billedmettet.

At barnet har det vi kunne kalle billedorgan mye sterkere utviklet enn oss voksne, kan vi se i leken. Her ser vi en imaginativ kraft som kan gjøre alt til noe annet og mer enn det var. Når vi som voksne skal leke med barn merker vi ofte vår egen begrensning. Vi kan være med på notene en stund, men etter hvert begynner vi å tenke på andre ting, vi har ikke utholdenhet nok til å leve i leken over tid. Barnet derimot synes å ikke kjenne noen form for utmattelse. Det er som om fantasien bærer det på vinger. De er presente i en grad vi selv har vanskelig for å fatte.⁶

Et menneske som har opplevd å stå på grensen mellom det vi kan kalle en omkretsorientert, mytisk billedbevissthet, og en mer avmytifisert, punktuell gjenstandsbevissthet, er afrikaneren Kalidoma Patrice Somé. På den ene siden har han studert og undervist ved europeiske og amerikanske universiteter, (han doktorerte blant annet i statsvitenskap og litteratur), på den andre siden har han levd helt på innsiden av hans egen stammes riter, livs, døds og naturopplevelse.

Han skriver at i følge hans stamme, Dagarafolket, er hvert menneske en ”inkarnasjon”, det vil si en ånd, som har ankommet en kropp. Menneskenes egentlige natur er åndelig. Man kommer til denne verden for å oppfylle bestemte oppgaver.⁷

I antroposofien, som ble utviklet av Rudolf Steiner, kan vi kjenne igjen noen av de ovennevnte opplevelsedimensjoner. Også Steiner beskriver mennesket som et vesen som har sitt utspring i en åndelig dimensjon. Og for det steinerpedagogiske menneskebilde er tanken om at menneske har en vesenskjerne som ikke bare kan forklares ut fra arv og miljø, helt avgjørende.

Steiner ville antagelig ha brukt andre ord enn Somé når han beskriver denne åndelige dimensjonen ved menneske og naturen. Men det viktige i denne sammenhengen er Steiners påpeking av hvordan barnet har denne intense og mytiske opplevelserikdommen, spesielt sterkt i løpet av den første syvårsperioden.

Og ut fra denne mytiske, inderlig sjelelige, måten å oppleve omverdenen på, benevner han i en sammenheng, det lille barnet som *homo religiosus*, den religiøse skapning.⁸

Det antroposofiske menneskebilde tar også

med faktorer som arv og miljø når det gjelder menneskets utvikling, men et kjernepunkt i den antroposofiske forståelsen av utvikling er at det fins en instans i mennesket som trenger en meget videre ramme for forståelse enn det disse to faktorene kan gi. I følge denne oppfatningen er menneskets åndelige vesen, mennesket jeg, noe som er av uforgjengelig og helt unik natur.

Det som Somé beskriver som sitt folks tro på at hvert enkelt menneske fins som åndelig realitet før fødselen, kan vi finne beskrevet hos Steiner med litt andre ord.

I et kurs for lærerne fremhever han dette aspektet som svært vesentlig når en skal arbeide med barn:

"Når vi griper an denne kjensgjerning (at mennesket fins som åndelig entitet før fødselen, mitt tillegg), ut fra barnets situasjon, da oppdager vi hvordan barnet med sitt indre sjelevesen, med alt det bringer med seg ned fra det førjordiske liv i den åndelig – sjelelige verden, helt er hengitt til det fysiske i de virkninger som utgår fra de andre mennesker i omgivelsen. Og dette forhold, forflyttet ned i det naturmessige, forflyttet inn i det ytre, det kan vi da ikke betegne som noe annet enn som et religiøst forhold." Og etter å ha forklart at dette ikke er ment som et religiøst forhold slik det lever hos et voksent menneske, fortsetter han:

"Barnet lever religiøst, men nettopp naturmessig religiøst. Det er ikke barnets sjel som gir seg hen, (slik som hos den voksnes religiøse følelse), men dets blodsirkulasjon, dets åndedrettsprosess, måten barnet ernærer seg på gjennom den næring som det opptar." ⁹

¹ Johannes E. Hohlenberg. "Kaspar Hauser. En sjæls tragedie". Nyt Nordisk Forlag København – 1923, s. 48 – 49.

² Rudolf Steiner. "Filosofiens gåter" Vidarforlaget, Oslo 1993, s.3.

³ Trond Skaftnesmo. "Evolusjonens inderliggjøringsmotiv" Artikkel i "Ariadne" 2000, s.63. (Friedrich Wilhelm Joseph Schelling, tysk filosof 1775 – 1854. I sin "Naturfilosofie" utvikler han blant annet det synspunkt at åndelige krefter ligger til grunn for naturen.)

⁴ Samme, s. 63 – 64.

⁵ Samme, s. 61.

⁶ Frode Barkved. "Fra Mythos til Logos – og hvilke pedagogiske grep som fordres." Artikkel i "Ariadne" 2000, s. 8.

⁷ Malidoma Patrice Somé. "Vom Geist Afrikas. Das Leben eines afrikanischen Schamanen." Heinrich Hugendubel Verlag, Kreutzingen/München 2000, s. 36. (Originalutgave "Of water and the Spirit". Jermy P. Tarcher/Putnam Books, New York 1994.)

⁸ Rudolf Steiner. "Livsbetingelser for fremtidens oppdragelse". Antropos forlag, Oslo – 1996
Fra en foredragssyklus 8. – 11- april 1924 i Stuttgart, s.42.

⁹ Rudolf Steiner. "Livsbetingelser for fremtidens oppdragelse". Antropos forlag, Oslo – 1996
Fra en foredragssyklus 8. – 11. april 1924 i Stuttgart, s. 35 - 36

Slik kan du stressvaksinere barnet ditt:

Tid: Gi barnet av din egen tid.

Ro: Gi barnet en sjanse til å roe seg ned. Les en bok sammen, sitt ned sammen og prat, gi barnet en mulighet til å falle til ro.

Skjermsparing: De fleste barn vil foretrekke å være sammen med foreldrene fremfor å se på TV. Gi barnet alternativer til TV.

Ut på tur: Ta en tur i naturen, det er veldig beroligende både for barn og voksne.

Lek: Legg forholdene til rette for at barnet kan leke fritt, la det bevege seg mye i naturen.

VÅRE FREMTIDIGE KOLLEGAER

Tre førskolelærerstudenter på Rudolf Steinerhøyskolen

intervjuet av Mari Rise Knutsen

Anne-Lene B. Tamerdjent

Mihaela Abosculesei

Hege Marita Langseth (med Vega)

NAVN: Anne-Lene B. Tamerdjent
KOMMER FRA/ BOSTED: Østre Toten/
Oslo
STUDERER: Førskolelærer heltid, 3.
studieår
PRAKSIS VED: Eventyrbrua
Steinerbarnehage

Hva førte deg til Rudolf Steinerhøyskolen?

Først og fremst fant jeg steinerpedagogikken som forelder ved Fredvika Steinerbarnehage på Gjøvik. Datteren min Aicha begynte der da hun var to år. Vi syntes barnehagen var så fantastisk at vi ukependlet til Fredvika, og bodde i Oslo i helgene. Da Aicha fortalte meg at hun ønsket seg steiner til 3-årsdagen sin, tenkte jeg at jeg fikk google "steiner"... Men da fikk jeg spørsmål fra Google: "Mente du Rudolf Steiner?" og

da jeg klikket meg videre, kom Rudolf Steinerhøyskolens hjemmeside opp. Der ble det annonsert at de hadde noen ledige studieplasser, og resten er historie...

Hva er det viktigste du har lært her ved høyskolen – så langt?

At alt jeg står for, tenker og føler i forhold til barn og barndom, får positiv bekreftelse gjennom økt kunnskap om steinerpedagogikken.

Hva skal du bruke denne kompetansen til?

Å arbeide som pedagogisk leder!

Beskriv steinerpedagogikken – slik du opplever den - med tre utsagn?

Trygghet
Frihet
Kjærlighet

NAVN: Hege Marita Langseth
KOMMER FRA/ BOSTED: Tangen
STUDERER: Førskolelærer deltid, 4. studieår
ARBEIDER VED: Steinerbarnehagen på Hedemarken

Hva førte deg til Rudolf Steinerhøyskolen?

Jeg har jobbet i Steinerbarnehagen på Hedemarken i mange, mange år.

En av mine kollegaer gikk på videreutdanningen på kullet før meg, og jeg fikk høre om utdanningen gjennom henne. Da muligheten bød seg for meg, ble jeg backet opp av barnehagen.

Hva er det viktigste du har lært her ved høyskolen – så langt?

Tror ikke jeg klarer å si bare en ting...

Jeg opplever at alt er relevant.

Det å dele erfaringer med medstudenter er verdifullt, og å oppleve at det er mange syn på en sak. Jeg har opplevd at dogmer har blitt avkreftet.

Hva skal du bruke denne kompetansen til?

Målet er å arbeide som pedagogisk leder i barnehage.

Beskriv steinerpedagogikken – slik du opplever den - med tre ord/begreper?

Sunn fornuft

Menneskekunnskap

Gode sanseopplevelser

NAVN: Mihaela Abosculesei
KOMMER FRA/ BOSTED: Bucuresti, Romania/ Billingstad
STUDERER: Videreutdanning i steinerpedagogikk for førskolelærere, 1. studieår
ARBEIDER VED: Regnbuen Steinerbarnehage, Asker

Hva førte deg til Rudolf Steinerhøyskolen?

Jeg jobbet i Regnbuen Steinerbarnehage da barnehagen fikk brev om det nye tilbudet: Videreutdanning i steinerpedagogikk for ansatte som har en annen, offentlig pedagogisk bakgrunn. Det passet perfekt for meg, og jeg gledet meg stort over å kunne begynne på dette studiet.

Hva er det viktigste du har lært her ved høyskolen – så langt?

At jeg har et stykke å gå, men alt jeg har lært så langt har vært viktig både for min personlige utvikling og for det daglig arbeidet i barnehagen.

Hva skal du bruke denne kompetansen til?

Å være en god pedagogisk leder.

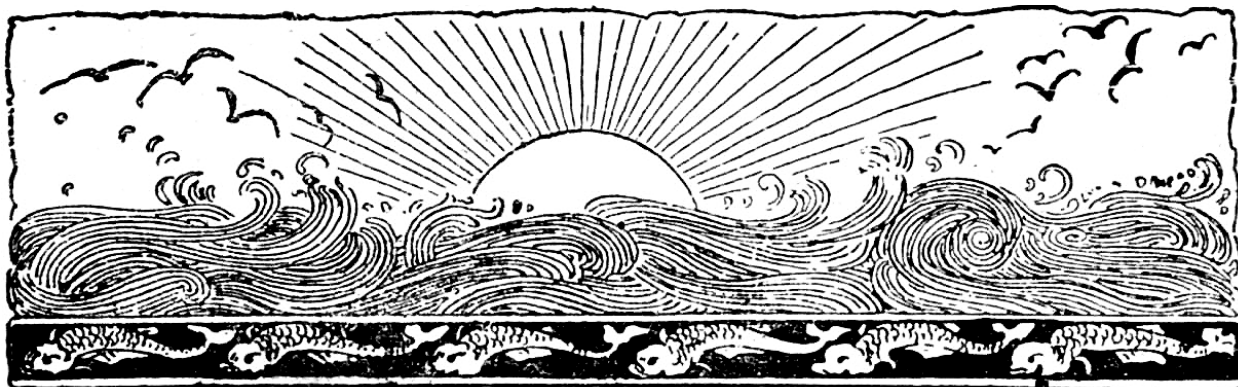
Jeg trenger den steinerpedagogiske kunnskapen i hverdagen. For meg handler det om å kunne begrunne pedagogikken.

Beskriv steinerpedagogikken – slik du opplever den - med tre ord?

Fri

Selvstendig

Inkluderende

Det lille barnet

del 5

Michaela Glöckler

Denne nedtegnelsen og oversettelsen er basert på et video-opptak av foredragene, som ble holdt på engelsk.

Jeg var ikke selv til stede, så jeg har kun forholdt meg til video-opptaket.

Det er ikke alltid like lett å høre hva som sies på grunn av støy (hosting og lignende), men i det store og hele bør det meste være korrekt.

Jeg tilkjennegir umiddelbart at jeg ikke har inngående kjennskap til antroposofisk litteratur, så det er mulig jeg har brukt nye eller andre ord der det allerede finnes et etablert norsk vokabular. Mitt håp er at det likevel er forståelig ut fra sammenhengen. Det er også lagt inn noen fotnoter der jeg har funnet det naturlig.

Jeg har forsøkt å være så tro som mulig mot originalen, og har ikke gjort noen bevisst omarbeidelse av det som sies. Det er derfor en god del innskutte bisetninger, slik det vanligvis er i muntlig fremstilling. Oversetter Gudbrand Aasen.

Tre foredrag (i sammenlagt 8 deler) fra barnehagestevnet på Hedemarken, 2008.

Jeg vil forsøke å gå gjennom de spørsmålene dere har stilt, steg for steg, og inkludere de resterende spørsmålene om foreldre i de mer pedagogiske spørsmålene i morgen.

Jeg leser opp spørsmålene for dere, og så forsøker vi å gå inn i det.

- Barnets ernæring, og situasjonen rundt måltidene. Hvordan kan vi hjelpe dagens barn til å akseptere, og endatil like næringsrik mat, uten å tvinge dem til å spise det som blir servert?

- Næringen til barnets sanser.

Dagsrytmen og struktur. Hvordan kan vi best organisere dagen for de yngste barna når åpningstiden er så lang? Hvordan bør rytmen være? Hva er den ideelle åpningstid for de yngste barna? Hvordan påvirker det disse små barna å være i barnhagen så mange timer?

- Hvor mange barn bør det være i hver gruppe, og pr. voksen? Hvor stor bør enheten være? Bør vi ha små enheter?

- En av barnehagene ønsker at barna skal være 18 måneder før de starter. Hvordan kan man argumentere for dette synet overfor myndigheter, foreldre og samfunn osv.?

Først gruppestørrelse. Alle disse spørsmålene om hvor liten, hvor stor, den voksnes rolle, hvordan integrere den voksne, hva er voksen - barn forhold osv.

Alle disse spørsmålene har en klar orientering når vi setter oss selv i et lite barns posisjon, og innser at veien fra å være veldig liten og totalt avhengig av omgivelsene, totalt følsom for omgivelsene, og frem til voksenverdenen i dag, å være en global spiller, er en enorm reise der hvert år er et merke, et steg.

Hva er menneskehetens gamle familiemodell? Hvorfor har vi familiemodellen i alle kulturer? Vi har modellen med en liten enhet i begynnelsen, og ender opp som mer og mer ansvarlig for store grupper. Ikke alle kan bli en stor leder, men alle kan bli en stor samvittighet. Vi kan alle bli konger i tanke og visdom, selv om vi ikke har muligheten, plikten eller vanskelighetene med å leve det ut.

Så hva er meningen? Meningen er at den sunneste læringsprosessen er å lære steg for steg. Derfor er det første steg at et barn forlater morens livmor. Barnet, og vi alle, elsker vår tradisjon. Vi er tilpasset og noen ganger til og med avhengige av hva vi er. Vi er noen ganger veldig nølende til å ta et virkelig nytt steg. Slik er det også for det lille barnet. Den eneste forskjellen er at vi ikke spør barnet, fordi det ikke kan svare på hva det virkelig vil. Det ville selvsagt svare at jeg ønsker å være så nær som mulig det sted som jeg kommer fra, som jeg kjenner. Hvis du løsriver meg for tidlig blir jeg forlatt, usikker, stresset og forlatt.

Det vil ta en god stund for meg å finne meg selv igjen.

Desto mer du setter deg selv inn i barnets sted, desto mer ser du etter kontinuitet og forbindelse.

Hvis du får et veldig lite barn og moren arbeider ganske nær og i et arbeid som gjør det mulig, så er det beste om moren kan komme til deg å amme minst to ganger daglig.

For eksempel har noen fabrikker integrerte barnehager, slik at mødrene kan gå fra arbeidet, amme, og så gå tilbake til arbeidet. Dette er selvfølgelig den beste metoden.

Hvis ikke moren kan komme til barnehagen, så bring barnehagen til moren.

Men ikke alle forretningsenheter har dette

høye nivået. Det å bringe arbeidsliv og privatliv så tett som mulig sammen, det er moderne økonomisk liv.

Så man kan gjøre mye mer, men folk tenker ikke over det. Hvis du som profesjonell går til arbeidsgiveren til to mødre som gjerne vil fortsette å amme hvis det var mulig, og sier: "Du kan sette din bedrift på topplisten over familievennlige bedrifter, du får til og med statlig støtte for å gjøre det, og jeg kan hjelpe deg med å skrive brevene til myndighetene".

Da vil denne personen våkne opp, og legge litt selvrespekt i den slags ting.

Gjør bruk av moderne ideer, moderne livsstil der man er barnesentrert og ekstremt fleksibel med hensyn til hvordan man kan overføre tradisjonelle gode skikker inn i moderne tid.

Så modellen med å holde mor og barn så tett sammen som mulig er ikke ut. Men vi må legge mye mer energi og individuell tilpasning i de forskjellige situasjoner.

Men hvis moren ikke kan amme, hvis arbeidsstedet er langt unna, eller hvis de bygningsmessige betingelser er som de er; da kan hver time barnet tilbringer med dere være gull for barnet.

Enhetene for de minste i barnehagen bør være grupper på 3 til 5 av de aller minste barna pr. voksen. Det er slik i de fleste barnehager jeg kjenner. Hvis du ikke har nok ansatte må du se etter opplyste mødre og frivillige som kan tjenestegjøre i din gruppe.

Dette betyr ikke at disse personene må være permanent sammen med barna, men at hvert barn kan få omsorg når det er nødvendig. Og at en person er oppmerksom på alle de tre til fem barna alt etter omstendighetene. Vanlige familier er... en virkelig familie starter med tre barn. Under tre barn er et forstadium til en virkelig familie. Hvis du har tre barn vet du hva det vil si å ha en familie. Da begynner barna å aktivisere seg selv, og du får mindre stress. Har du bare et barn blir du svært stresset. Du vil være barnets eneste underholdning, og det er fryktelig. Når de er to, begynner de å underholde seg selv, og når det er tre blir du kvitt denne underholdningsjobben. Da blir det et virkelig liv, og du får tid til andre ting.

Da blir du også et godt forbilde for barnet som en virkelig voksen. Hvis du alltid leker med barnet ditt, blir du et bilde på et barn.

Mellom tre og syv barn er familiestørrelse. Det kommer an på hvor krevende barna er, og hvor tette de er i alder, om en person kan klare dette.

Hvis du har aldersblandete grupper, som fra mitt perspektiv er det ideelle, kan du for eksempel ha et spedbarn, et småbarn og to til fem barnehagebarn. Det er en gruppe, eller undergruppe i en større barnehage. Hvis du bare har barnehagebarn, kan du med en profesjonell og to assistenter ha mellom femten og tjue barn.

Har du barn under tre år i alder, må gruppene være veldig små fordi det behøver en viss ro, en viss omgivelsesstruktur, fordi det trenger mye mer omsorg rundt de basale behov. Tiden rundt måltidet er den virkelig våkne perioden for et lite barn. De pedagogiske aspektene skal vi komme mer tilbake til i morgen. Dette er mer de strukturelle aspektene.

Desto mindre barna er, desto mer lik en familiestruktur. Når de blir eldre kan det være mer barnehageaktig eller mer likt skolen.

Fasilitetene innendørs og utendørs bør være slik at de kan fungere alt etter behovene.

Hvis du for eksempel i din by har en svært begavet førskolelærer, men en plassering som ikke kan ta imot de svært små, så samarbeid med noen som kan ta seg av de små og ha et godt samarbeid. Hvorfor er dette nødvendig?

Fra mitt synspunkt er det ved siden av denne regelen om familiestruktur, der man ikke har større grupper enn en mor kunne klare med egne barn, en annen viktig regel hvis vi skal ha den best mulige omsorg for barna fysisk psykisk og medisinsk.

Jeg startet med å si at man må begynne med å gå inn i de forhold som barnet har hjemme. Spør om hvilke vaner barnet har når det gjelder mat, søvn og dagsrytme hjemme. Hvis du har en baby, så sørg også for at du for eksempel får en jakke fra moren, eller en pute, noe som har morens lukt. Du kan forhindre at barna gråter og føler seg forlatt hvis du har noe som tilhører moren. Før du tar imot barnet i barnehagen må du, og jeg vet at dette er vanskelig, men du må finne tid til å besøke barnet nok i dets hjem. Være sammen med moren og stille barnet.

Dette er omsorgsgiverregelen.¹ Når du har en omsorgsgiver², ikke en førskolelærer

men en omsorgsgiver, har vi denne strenge antroposofiske regelen om at omsorgsgiveren må besøke barnet i minst en uke, og jeg kan forklare hvorfor det må være minimum en uke.

Denne omsorgsgiveren besøker barnet og stiller det minimum en uke i barnets hjem, og dette må være organisert. Når omsorgsgiveren stiller barnet i dets hjem, har barnet en mulighet til å bli vant til denne nye personen. Det møter moren og omsorgsgiveren sammen. Utvider dets interesse, og sørger for at båndene mellom mor og barn utvides og integrerer denne tredje personen.

Når barnet så skal til omsorgsgiveren må moren ta en fridag, og hvis dette ikke er mulig må man bruke en lørdag eller søndag til dette. Moren kommer og er sammen med deg i denne nye enheten der du er omsorgsgiveren.

Hvis du gjør denne overgangen skritt for skritt, full av varme og interesse for situasjonen, vil ikke barna gråte men være avslappet og rolige fordi de ikke bare er avlevert og forlatt.

Hvis du har objekter fra barnets hjem og barnets verden, vil du erfare at barnet aksepterer deg mye lettere.

Den neste regelen er at det må være en skjult sjalusi mellom mor og omsorgsgiveren. For eksempel er det fryktelig for moren å hente barnet om ettermiddagen og oppleve at barnet gråter fordi det må forlate omsorgsgiveren. Dette er fortvilet for moren. Men det er heller ikke godt for omsorgsgiveren når moren leverer barnet om morgenen, og barnet begynner å gråte. Da har moren det godt, og du har det dårlig. Dette er naturlig, men det bør ikke forbli slik.

Desto mer du forstår denne naturlige skjulte sjalusien som er kombinert med skyldfølelse... selv om moren bevisst vet at det er moderne og naturlig å overlate barnet i omsorgsgiverens profesjonelle varetekt, vil hun likevel ha skyldfølelse på et dypere nivå.

Så regn med denne skyldfølelsen hos moren, og motta barnet med empati i denne sammenheng. Gi moren følelsen av at: *du* er moren, jeg er bare omsorgsgiveren.

Still moren spørsmål slik at du kan forstå barnet bedre. Dette gjør at hun er aktiv og føler seg bedre. Del også med moren hvor flott barnet hennes er, del det positive om

barnet. For det meste gjør vi det motsatte. Vi har en hyggelig samtale med moren hvis barnet har vært mer eller mindre snilt, der vi snakker om været, klær, mannen eller hva som helst. Men hvis det har vært noen problemer med barnet starter vi øyeblikkelig med: "vi må ha en samtale", eller: "kan jeg ringe deg?", eller man går rett på å snakke om problemet.

Gjør det heller motsatt, da får moren i det minste positive signaler og kjenner; mitt barn er snilt, og det er ikke så ille at jeg er borte. Det er en god ting som gjør vel. Moren sover bedre og barnet føler seg bedre hjemme.

Hvis moren går deprimentert til sengs, er dette noe av det verste for barnet. Aller verst er traumer, nest verst er depresjoner.

En gang mens jeg jobbet som barnelege kom en mor og hennes barn til meg. Barnet var tre måneder gammelt. Moren spurte om noe ganske harmløst, men jeg merket, fordi jeg kjente henne, at hun ikke var frisk. Selv om jeg hadde dårlig tid, venteværelset var overfylt, spurte jeg henne "Hvordan har du det?". Hun brøt øyeblikkelig ut i tårer, og sa "jeg har det absolutt ikke bra".

Man kan fra en medisinsk synsvinkel si at dette er en fødselsdepresjon. Men hvorfor får så mange kvinner fødselsdepresjon? Fordi de forstår mer og mer hvor bundet livet deres har blitt nå etter å ha født et barn. Hva betyr dette å være i tjeneste hver eneste dag mens mannen nyter livet?

Hun sa til meg: "Min manns liv fortsetter som før, mens mitt liv er totalt forandret. Jeg ville ikke ta abort, og kunne ikke fullføre mine akademiske studier, og nå er jeg ingenting. Jeg faller mellom alle stoler og føler meg simpelthen så dårlig".

Hun kom fra en super-antroposofisk familie og visste selvfølgelig alt om hvordan ting skulle være: hun måtte minst være hjemme de tre første årene, absolutt ingen omsorgsgiver osv.

Hun var så oppdratt i dette at det var som et superego som kontrollerte henne.

Hun sa: "jeg forstår alle disse gode reglene, og de er til det beste for barnet, men jeg kan ikke gjøre det. Jeg forstår det, men kan ikke gjøre det. Jeg vet det er det beste, men jeg er feil person. Og jeg kjenner slik skyldfølelse".

Jeg sa til henne: "hvorfor ser du ikke etter

en snill antroposofisk omsorgsgiver som kan ta seg av barnet mens du fortsetter studiene? Det er ditt første barn, og det er ingen grunn til å ha skyldfølelse."

Hun ble helt lamslått over at jeg som antroposofisk lege kunne komme med et slikt nærmest umoralsk forslag!

Jeg forklarte henne: "hvis du hadde kommet til meg som stolt mor og vist frem barnet som du hadde ventet på i tre år, og lurt på hva godt du kunne gjøre for barnet, så hadde det vært annerledes. Slike mødre finnes også. Da gir jeg selvfølgelig andre råd. Men fra mitt medisinske synspunkt er det mye bedre for barnet å ha en smilende optimistisk mor med litt dårlig samvittighet. Denne dårlige samvittigheten som gjør at du om kveldene gjør *alt* for barnet. Å ha en korrekt antroposofisk mor som er sammen med barnet hele dagen med tungt hjerte og depresjoner, gir ingen mening".

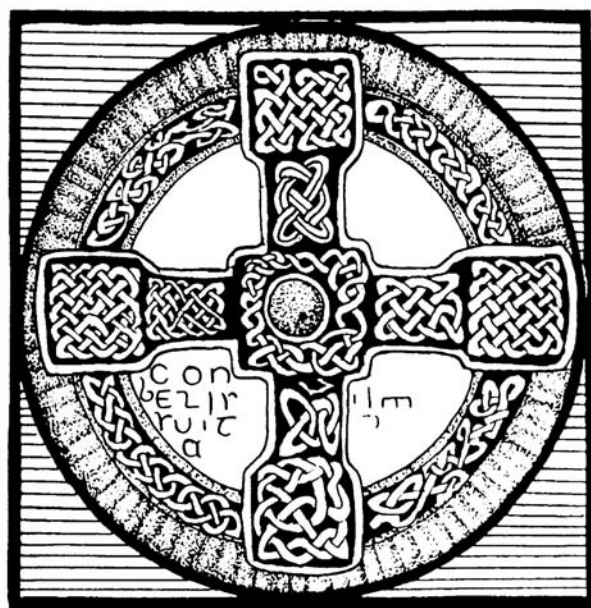
Hun kom seg av depresjonen etter få dager og gjenopptok sine studier.

Det tar selvfølgelig tid å finne noen til å ta seg av barnet, men hvis du har et mål og livet får avgjøre, ikke gode regler på gale steder, så kan hele utviklingen bli menneskelig igjen og produktiv for en individuell situasjon.

Og hele det antroposofiske miljøet rundt denne moren kunne også bli leget, og for barnet gjorde det ingen skade. Det fungerte faktisk meget godt.

¹ Caregiver rule

² caregiver- kan også oversettes som dagmamma til norske forhold?

Om etterligning og læring

et steinerperspektiv

Av Astrid H. Sundt
Styrer i Eplekartan Steinerbarnehage

Det er ikke alltid stemmen min bærer så kraftig som jeg skulle ønske (hører dere meg?). En maidag på vei ut på tur til åpent lende, som det heter, med syv livlige 6-7 – åringer, gikk jeg og funderte på hvordan jeg både skulle kunne la dem løpe fort og fritt omkring og raskt få hanket dem inn igjen (vi skulle jo også øve skuespill til sommerfesten, må vite!). Mens vi gikk der, fortalte jeg dem om problemet med stemmen, og jeg foreslo for dem at kanskje klapperytmen "lang-kort-kort-lang-lang" kunne være samlingssignalet vårt. Kanskje kunne øve på det på veien opp? – merkesten for merkesten. Barna grep begeistret ideen og sprang jublende av sted. Etter litt klappet jeg: "lang-kort-kort-lang-lang" og vips hadde jeg dem der! – med stjerner i øynene: "en gang til!" og "en gang til!"... Særlig en liten fyr var begeistret; han hoppet lystig av sted: "lang-kort-kort-lang-lang" "lang-kort-kort-lang-lang", men han kom ikke...

Etterligning og forbilde, basistenkning i steinerbarnehagen

Hvor vil jeg hen med denne historien? Steinerpedagogikken er blitt kalt utviklingsdidaktisk. "Alt til sin tid" Pedagogisk innhold, pedagogisk rytme og pedagogisk metode skal samsvare med barnas modenhet, det som på et hvert trinn vil glede og gagne dem best. Opp til skolealder, som vi helst ville tenke på som 7-årsalderen, vil naturlig herme de voksne og først i den overgangsfasen 6-årsalderen er, langsomt ønske seg en autoritet, en som vet. Ut fra en slik forståelse av barnet, vil pedagogikken i barnehagen bygge på etterligningsprinsippet, mens pedagogen i skolen vil ha som ideal være en varm og samlende autoritet for elevene sine.

Barna i fortellingen over er ganske jevnaldrende, men tydelig var det en av dem som der og da enda ikke var klar for å leke med autoritetsprinsippet. Han levde seg helt

inn i etterligningen - han klappet som meg. At signalet skulle avstedkomme en bestemt handling fra hans side, se det hadde enda ikke våknet i ham!

Ja, slik velger jeg å tolke denne opplevelsen fordi den nettopp illustrerer det så godt, dette med autoritet og etterligning, - det samme som vi leker med når vi leker "Kongen befaler" (dere kjenner den leken?)

Bakgrunnen for vektlegging av barnets etterligning

Barn hermer. De hermer sitt hjemmemiljø, de hermer hverandre og de hermer oss. Etterligningen kan ikke velges bort, men den kan velges frem, løftes personlig og aktivt opp i den voksnes bevissthet og påvirke hvordan en utvikler sin adferd og sin uttrykksform i arbeid med barn.

"Mennesket er det mest etterlignende av alle dyr" skal Aristoteles ha sagt. Rudolf Steiner (1861 -1925) fremhevet dette. "Barnet er som et helt sanseorgan", hevdet han. Uten referansepunkter som gir mulighet til å sortere, uten gamle erfaringer som "knagger" til å henge de nye på, kommer vi til jorden. Alt som møter sansene, setter avtrykk. Hvilke avtrykk som blir til varige inntrykk, kan vi ikke vite. Hvilke som forvandles til uttrykk nå, senere eller aldri er det umulig å forutse. Oftest vil opphavet til det uttrykket vi ser, opphavet til etterligningen være vanskelig å spore. Ikke fordi barnet bevisst har bearbeidet sitt inntrykk, men fordi situasjon, relasjon og erfaring i tillegg til barnets individualitet bestemmer om og hvordan den kommer til syne. Tenkningen trer sjelden inn imellom inntrykk og uttrykk hos barnehagebarnet, - og kanskje heller ikke hos oss?

Etterligningen har mange former. Lev Vygotsky (1896-1934) mente det var umulig å si hvor innflytelsen fra ytre miljø slutter og innflytelsen fra egen kropp begynner.

Etterlignende adferd og adferd påvirket av barnets indre krefter og behov, viser seg på samme måte og reguleres både av egen og andres respons. Imitasjonen eller etterligning som kommer frem i dagliglivet, henger sammen med barnas ønske og behov for identifikasjon og likhet, hvordan de søker ut sin egen rolle og etter hvert finner frem til sin identitet. Tillit til og valg av rollemodeller er avgjørende for barnets dannelse, - for den personlighet de etter hvert fremstår med.

Barnet kan gjerne leve seg direkte inn i handlingene de observerer. Handlingen appellerer til barnets egenaktivitet og vilje, og blir gjenskapt i leken. Gjennom leken forbinder barnet seg så følelsesmessig til handlingen. Interessen vekker forestillingen ut fra handlingene, og begrep dannes. Hos den voksne går denne prosessen motsatt vei, sies det; vi mottar først informasjon om handlingen, dernest kan interessen vekkes og handlingen utføres.

Kristian er snart to år. Han ser betraktende på pappa, som strever med å få slått opp og finne ut av reguleringen på sin nye solstol. Snart løper han av sted og henter to små barnestoler og et teppe som han plasserer bak hjørnet ute av syne for den voksne. Så legger

han teppet over begge stolene og finner frem noen små metallokk fra syltetøyglass som finnes i lekekassen. Dem plasserer han på armlenene. Nå dunker og vrir han mumlende og energisk på syltetøylukkene en lang stund.

Våkent og uforstyrret betrakter barnet sin far. Han lever seg inn i den voksne engasjement og lar seg inspirere til å sette i gang samme slags aktivitet. Det kan se ut som remediene gutten vil bruke, dukker opp i ham som en uhindret og fri, kreativ strøm av spontane forestillinger i sinnet. Han ser for seg hva han trenger for å gjøre som den voksne. Umiddelbart omsettes sanseinntrykk og indre bilder i viljesmessig handling. Vi ser hvordan etterligning, eller "mimesis" (som Aristoteles kalte en slik videreutvikling av forbildets handlinger) virker i barnet. Hva er det som driver ham ut over selve det å gjøre som pappa? Eller er det kun dette; trangen til å etterligne? En tilsvarende solstol har han aldri sett før pappa fikk denne til bursdagen. Han ser neppe noen hensikt i pappas aktivitet, men kan godt se at dette ganske tydelig er meget viktige saker! Leken er intens, den er langvarig og gledesfylt. Det er ikke tvil om at Kristian nå er følelsesmessig engasjert.

Eksemplet under er annerledes og beskriver et eldre barn, men etterligningen er like tydelig og det er et eksempel jeg synes spesielt godt om:

Theodor, som snart er fem og et halvt år, vil ha papirfly. "Brett sånn som Christine", sier han. "Nei, ikke sånn." Han tar fra meg papiret. Snur det. Legger hodet på skrå. Tungen i munnviken. Brettet arket på midten. Måler hjørnene mot hverandre. Skyver dem oppover. Flyet tar form, ganske skjevt ser jeg, men han husker, han stråler, er så stolt! "Jeg kan brette fly!" Og henvendt til et annet barn: "Skal jeg brette et fly til deg, for jeg kan det!!"

Gleden lyser frem når Theodor, som gjennom sitt kroppsspråk her viser dyp konsentrasjon og anstrengelse, oppdager at han vet, han kan selv. Uten at han har merket seg det, har fremgangsmåten til Christine festet seg, mens han så henne brette fly, og nå er han selv mester! Her er det tydelig at det er selve ønsket, behovet som lokker frem den ubevisste kunnskapen i Theodor.

Etterligning som pedagogisk verktøy: Det vi setter vårt søkelys på, vokser.

Det er stille i rommet, i alle fall nesten. To småbarn ligger på hver sin madrass, nå er det hvilestund. En voksen ligger på siden mellom dem vendt mot det nyeste barnet. Hun gjesper, sukker fornøyd og lukker

øynene. Hun håper at gutten skal herme henne og ikke småjenta bak ryggen hennes, som ligger våken og småpludrer. Den nye ligger stille noen minutter puster jevnt, så stiger nok nysgjerrigheten, for han løfter hodet og ler begeistret mot det andre barnet. Når dette har gjentatt seg et par ganger, tar den voksne ham i hånden og leier ham ut. Dagen etter ligger han rolig litt lenger, neste dag enda litt. Den fjerde dagen sovner han.

Slik kan det naturlig legges til rette for at barnets etterligningsdrift skal være virksom og hjelpe barnet til å fylle et primærbehov i det selv. Tilsvarende vil en rolig og fornøyd voksen som nyter maten, virke positivt på barnets matlyst og fordøyelse, og en lett og glad voksen i et tilpasset tempo vil gjøre spaserturen lettere for barnet. Enten en ønsker at barnet skal øke, endre eller dempe sin aktivitet, er det nettopp gjennom forbildet, en kommer lengst. Ved å rope "vær stille" kan en nok få det tyst rundt seg, men ved å vise med kroppsspråket at en selv tier i spenning eller andakt, vil stillheten få en helt annen lyttende karakter. Stillheten kan nå gi rom for forventning i stedet for å skape en opplevelse av å være blitt "satt på plass" av en overmakt. På samme måte opplever den lille på madrassen at han kan lukke øynene og slappe av som den voksne, ikke at han skal hvile fordi den voksne vil ha ham til å hvile.

Livsnært arbeid og Medlæring

Det er heller ikke tilfeldig hvilke gjøremål de voksne har i en steinerbarnehage. Arbeidsprosessene er en del av hverdagslivet og består av hagestell, matlaging, vasking, snekring, reparasjoner og annet praktisk som barna ser en mening og en hensikt med og som de for det meste gjerne kan delta i. Når barna gjennomskuer og forstår hensiktene med prosessene, kan de også herme handlingene. Slik gir etterligningsmaterialet tema for lek og læring. I leken prøver barna ut forskjellige roller og eksperimenterer med bevegelser og handlinger de kan leve seg inn i og inderliggjøre ut fra alder, interesse og modenhet. Barnet forsker i leken og slik forbinder det seg med verden og med selve livet.

Det er liten tvil om at etterligningspedagogikken har et stort potensial som planlagt og gjennomførbar metode ledet i en voksenstyrt aktivitet. Slik benyttes den også med stort hell i flere sammenhenger. Barnas etterligning er imidlertid et levende, spontant og inspirert samspill, ikke en instrumentell funksjon som kan beregnes nøyaktig. Samklang mellom mennesker og mellom mennesker og miljø vil aldri være helt ut forutsigbar, men blant

annet avhenge av kvaliteten i den relasjonen som er til stede. Parallelt med den planlagte etterligningen, skjer en annen etterligning. Det er den såkalte "medlæringen" som består av alt det barna utilsiktet tilegner seg både fra pedagogene og omgivelsene. Barna tar opp den indre holdningen og tilstedeværelsen vi har i alt vi foretar oss. Slik medlæring kan ha en gjensidig utvikling og en selvforsterkende funksjon. Vår motvilje mot søl fra et barn som ikke vil ha grøt, gjenkjennes ikke bare gjennom våre bemerkninger, men like mye gjennom den reaksjonen vi ubevisst uttrykker i det vi skyller kluten. Motviljen speiles i barnet, og ulysten i forhold til mat forsterkes, svekker appetitten og fører til mer søl. Først når den voksne er i stand til å modifisere sin opplevelse, kan situasjonen endres. Den voksne har nærmet seg barnet, og de kan starte en ny prosess sammen.

Forutsigbarhet og gjentakelse

Sammenhengen mellom humor og lek, latter og etterligning er tett og nær. Forutsigbarheten i gjentakelsen kan skape den trygghet som forløser latteren. Å etterligne og gjenskape en situasjon igjen og igjen bygger en gjensidig fortrolighet som selv de aller minste barna kan være med på. Den latteren babyer under ett år kan utløse hos voksne når de prøvende gjentar og etterligner sitt eget lille host, kan først komme ganske overraskende på dem selv. Straks etter prøver de seg imidlertid igjen, og oppdager at det er dem selv som får de voksne til å le. Nå har den lille humoristen de voksne i sin hule hånd og kan "hoste" begeistret en lang stund. I dette tilfelle er det den lille som fører an. Kanskje etterligner den voksne, og leken utvikler seg. I alle kulturer finnes det en uendelighet av sanger, rim og regler som har oppstått i det nære båndet mellom liten og stor. Formålet med mange av disse har nettopp vært å bringe latteren frem, og de er ofte fulle av tøys og overraskelser.

Der flammer sol

*Der flammer sol i alt der gror
I børn og træer og milde ord
Og alt i livets toneart stemt
Har vækst til barnets fremtid gemt.
Tving ikke
Byd ikke
Skænk dem former at spejle sig i
Legen er evig som drømmen
Lær dem at lege sig fri.*

(Halfdan Rasmussen.)

Integrering i barnehagen

Skrevet av Ingfrid Solberg
Student ved førskolelærerlinjen RSH.

Integrering kan være så mangt, men i denne artikkelen vil jeg først og fremst ta for meg integrering av psykisk utviklingshemmede i barnehagen. Jeg vil også, så vidt komme inn på integrering i skolen. Et spørsmål jeg gjerne vil finne litt av svaret til er hvorvidt integrering er det beste for psykisk utviklingshemmede barn, eller om det kan være vel så viktig å ha en egen gruppe for disse barna. I første del vil jeg ta for meg hva integrering er, og hvordan det brukes i barnehagen. Her vil jeg også ha med et avsnitt hvor jeg sier litt om hvordan integrering kan fungere i Steinerskolen og i Steinerbarnehagen. I andre del vil jeg oppsummere to intervju jeg har gjennomført, og jeg vil avslutte med en reflekterende del.

Hva er integrering?

Ifølge Sjøvik (2007) betyr ordet integrering; å føye sammen til en enhet. Man har nå gått bort fra dette begrepet, og bruker i stedet inkludering. Inkludering handler om å gjøre noe med helheten så alle får sin naturlige plass. Jeg vil derfor bruke ordet inkludering videre i oppgaven.

På 1950 tallet begynte synet på hvorvidt barn med funksjonshemninger kunne bidra og delta i samfunnet å forandre seg, (Befring og

Tangen 2001). I 1975 ble dette nye synet på barn med spesielle behov tatt med som en del av barnehageloven, og det ble videre tatt med som et punkt i Rammeplan for barnehager i 1995. Det loven går ut på er at alle skal ha rett til sin individuelle opplæringsplan. Planen skal igjen integreres i gruppens tilbud, og det skal ikke spille noen rolle hvor store og kompliserte funksjonshemninger barnet/barna har. Læringsmetoden som brukes ut fra denne planen kalles "tilpasset opplæring". Dette går

ut på at alle skal kunne få opplæring ut fra sine egne forutsetninger, innenfor en felles ramme. Befring og Tangen (2001) sier videre at for å få til dette er skoler og barnehager avhengig av ekstra ressurser, som spesialpedagoger og støtte fra en velfungerende PP - tjeneste. Sjøvik (2007) mener at kommunen vil redusere bruken av spesialgrupper, derfor er det også et mål at alle skal ha kompetanse på de vanskene som forekommer mest. Det er da snakk om lettere vansker. For tyngre vanskeligheter kreves spisskompetanse, noe som kan være vanskelig å få til ettersom det ikke er barn med denne type vanskeligheter i alle barnehager til en hver tid.

Empowerment er også et begrep som er mye brukt i sammenheng med inkludering. Dette går ut på å "styrke den enkeltes ressurser, den enkeltes mestringsevne, retten til å definere egne problemer eller oppgaver, samt bidra til å finne passende løsninger." (Sjøvik 2007: 325). Det er altså et mål at individet skal få større kontroll over sin egen situasjon.

Inkludering i barnehagen.

En av grunntankene bak inkludering er at fellesskapet må baseres på gjensidighet, (Sjøvik 2007). Alle må tilpasse seg hverandre. Ofte har det vært sånn at barnet med spesielle behov har blitt ensidig tilpasset, men noe av poenget er at alle skal fungere som likeverdige deltakere. Her kan de ansatte i barnehagen fungere som gode rollemodeller, og behandle alle barna på samme måte. Barn med spesielle behov vil være en ressurs og en berikelse for barnegruppen, spesielt hvis de ansatte griper situasjonen med positivitet. Sjøvik (2007) sier videre at det sosiale miljøet og vennskap barna i mellom er viktig for at barn med spesielle behov skal utvikle et godt selvilde. Her kan det være viktig for barnet å ikke være det eneste barnet med spesielle behov i gruppen. Både rollemodeller og gjenkjennelse er viktig for disse barna, og venner med lignende utfordringer kan gi en gunstig identitetsbygning. Det at det er flere barn med spesielle behov gir også foreldrene en ekstra trygghet, for da har gjerne skolen eller barnehagen spesiell kunnskap om spesielle barn. Videre mener Sjøvik (2007) at de såkalt funksjonsfriske barna og barna med spesielle behov kan fungere som rollemodeller og forbilder for hverandre. Funksjonsfriske barn kan lære å være mer utholdende og å ikke gi opp. Barn med spesielle behov må ofte kjempe mange kamper som andre barn som oftest slipper.

Til slutt i dette del-kapitlet vil jeg vise til et forsøk hvor man har sett hvorvidt et barn med

psykisk utviklingshemning fungerer forskjellig fra å være integrert i en offentlig barnehage og i en spesialbarnehage. Ifølge Befring og Tangen (2001) var resultatet at det ikke var store forskjellen, hverken når det gjaldt det sosiale mellom barna eller foreldresamarbeid. Barna forholdt seg mest til de voksne, og lekte mest for seg selv ettersom de er avhengig av "sakte lek".

Inkludering i Steinerskolen og i Steinerbarnehagen.

I den første Steinerskolen i Stuttgart fantes det hjelpeklasser for barn med spesielle behov, Braune (1993). Og ideen til Dr. Steiner var at de skulle være litt for seg selv, og litt sammen med de øvrige klassene. Det som gjør Steinerskolen så bra egnet til integrering på denne måten er at barna kan oppleve det sosiale gjennom kunsten. Det er større sjanse for at barnet vil føle seg ensomt i de mer teoretiske fagene. Men ideen om hjelpeklasser er allikevel ofte en god løsning, både for barna med spesielle behov, og for barna i de øvrige klassene. De spesielle barna har ofte behov for ene - timer og mer terapeutisk behandling, og for å få til en deling av klassene kreves et tett samarbeid mellom klasselærer og helsepedagog. Disse barna trenger stadig gjentakelse, og alle har sine vanskeligheter som må arbeides med. Helsepedagogen kan gi barnet hva de trenger så det kan lære å leve med disse vanskene. Braune (1993) sier videre at det er viktig for disse barna og få mange og levende bilder. Derfor holder det ikke med muntlig formidling av eventyr og fortellinger. De trenger å få det formidlet visuelt ved hjelp av bordteater, hånd- og fingerdukker. Musikk er også viktig som skaper av indre ro hos barnet.

Så langt har det bare handlet om hvordan inkludering kan håndteres i skolen. Men jeg mener at dette også kan være en arbeidsmetode i barnehagen. Steinerbarnehagen har riktig nok mye tilrettelagt i form av gjentakelser, eventyr (muntlig fortelling så vel som bord- og dukketeater) og mye bruk av kunstneriske aktiviteter og musikk/sang. Sangen er også tydeliggjort av bevegelser. Men barn med spesielle behov har også i barnehagen vansker som krever tilrettelagte forhold og god tid. Så jeg mener at det kan være fruktbart med en egen gruppe, som har sitt eget opplegg i tillegg til at den deltar i flere av aktivitetene til den store gruppen,

Oppsummering av to intervjuer.

Jeg har gjennomført to intervjuer. Ett med en avdelingsleder i en Steinerbarnehage på Nesodden, og ett med en mor til en 13 år gammel sønn med spesielle behov. Denne moren har både opplevd integrering i offentlig barnehage, og spesialscole i form av Helsepedagogisk Steinerscole i Oslo. Hun opplevde inkluderingsprosessen som vanskelig til tider. Familien måtte gjennom mange kamper med bydelen for å sikre seg et ordentlig og kvalitativt opplegg for sønnen. Og det tok lang tid før de følte seg trygg på situasjonen. Hun mener at det er lite heldig at barnehagen mister kompetansen de har opparbeidet seg fordi det bare dukker opp et spesielt barn hvert 5. år. Hun føler mye større trygghet nå som sønnen går på en skole med spesiell kompetanse. Og hun ser sønnen blomstre sammen med sine likestilte venner, og fordi han også føler en grunnleggende trygghet.

Førskolelæreren fra Nesodden hadde en litt mer positiv vinkling til spørsmålet om inkludering i barnehagen. Hun mener at barn i førskolealder er åpne for andre typer mennesker, og tar alt som det er. De vet ikke hva som er normen og bryr seg ikke om diagnoser og merkelapper. Hun mener også at Steinerbarnehagen har gode hjelpemidler i forhold til spesielle barn. Alt er veldig tydeliggjort. Det eneste som er en utfordring er å få disse barna inn i det sosiale, og å få nok hjelp utenfra. Hun mener at de ikke bør plasseres for seg selv. Det bør ikke legges skjul på at de er annerledes, men vi bør heller ikke gjøre dem mer spesielle enn de fremstår.

Avslutning.

Jeg har selv jobbet i en sammenheng med psykisk utviklingshemmede i en såkalt segregert skole. Og i forbindelse med dette har jeg vært vitne til mange gode vennskap blant barna, trygghet og glede. Jeg har også vært vitne til at enkelte av barna utstrålte stor selvtillit innenfor skolemiljøet, men ble "små" og usikre når de møtte mennesker som helt tydelig så på dem som "litt rare" utenfor denne trygge rammen. Jeg har av denne grunn hatt et svært fordomsfullt syn på som jeg ser på som det store inkluderingspresset som har utviklet seg i samfunnet. Og når jeg tidligere har tenkt på dette med inkludering har jeg umiddelbart koblet det sammen med ensomhet. Min mening har vært at det å forsøke å "normalisere" psykisk utviklingshemmede ved å presse dem inn i

såkalte "normale" rammer har vært ett overtramp mot disse menneskene. For de er ikke helt som alle andre, men spesielle mennesker med helt andre, og svært individuelle forutsetninger. Jeg har sett på det som unaturlig å skulle "presse" dem til å leve helt det samme livet som alle andre. Og jeg har alltid ment at disse menneskene gir oss noe helt spesielt ut fra hvem de er og hvordan de lever livet. De utgjør en viktig rolle i samfunnet som dem de er. Og det inntrykket jeg har av inkluderingsprosessen er at mange psykisk utviklingshemmede føler ensomhet når de oppdager at de faktisk ikke er helt som alle andre, og at de kanskje er alene om å være annerledes i sin klasse eller sitt miljø. Men samtidig ser jeg at det fortsatt finnes fordommer mot disse menneskene, som kanskje kan motvirkes ved at flere psykisk utviklingshemmede har mer med såkalte vanlige barnehagegrupper og skoleklasser å gjøre. Jo flere som vokser opp med spesielle barn, jo flere kommer kanskje til å verdsette disse menneskene ellers i samfunnet. Og mens jeg har arbeidet med denne oppgaven har jeg fått et inntrykk av integreringstanken som en svært varm og optimistisk tankegang. Det er en tanke som har en veldig stor tro på at menneskene kan være gode mot hverandre på tross av ulikheter og vanskeligheter. Og den tanken liker jeg veldig godt. Men jeg tror det kan være vanskelig å få til dette så bra som en skulle ønske så lenge det som oftest bare er ett og ett psykisk utviklingshemmet barn i en gruppe av gangen. Både p.g.a. kunnskap hos personale, og fordi det blir så tydelig at det ene barnet er annerledes. Derfor står jeg fortsatt for min mening om at det bør være en "hjelpgruppe" i nært samarbeid med den større gruppen, også i barnehagen.

Høst 2010

Kilder:

Bøker:

Red. Befring, Edvard og Tangen, Reidun (2001): "Spesialpedagogikk". Oslo: J.W. Cappelens Forlag a.s.

Red. Sjøvik, Palma (2007): "En barnehage for alle". Oslo: Universitetsforlaget AS.

Artikkel:

Braune, Ingrid (1983): "Om integrering". I: Steinerskolen 3/1983.

Samtaler:

Intervju med en mor til en 13 år gammel gutt med spesielle behov. (11.12.2010)

Intervju med en avdelingsleder i en Steinerbarnehage på Nesodden. (26.10.2010)

vi i

1. klasse på Hedmarken

Det er tidlig morgen - ennå mørkt ute - en dag i januar. Månen lyser opp på himmelen ute.

Inne vimser barna rundt i gangen, ivrige etter å fortelle hverandre hva de har opplevd. Jeg hjelper til med avkledning der det trengs, og står med en fløyte i hånden ved døren. Når ting begynner å roe seg, begynner jeg å spille en melodi som barna kjenner igjen, og de stiller seg opp på rekke ved døren. Vi går inn og stiller oss på ring inne i klasserommet. Vi ønsker hverandre god morgen alle sammen, slik vi gjør hver dag.

Så tar Blakken oss med ut i skogen, der vi møter nisse rød og nisse grå. Vi bygger oss snømenn og balanserer erteposer på hodet. Så reiser vi hjem igjen, og setter oss og maler vått-i-vått.

Etter hvert som barna blir ferdige setter de maleplatene til tørk i skapet og begynner med frilek (kan gjøre det de vil).

Det oppstår et utrolig hyttelandskap i klasserommet. Flere og flere barn kommer til etter som de blir ferdige med å male. Det bygges overalt. Alle vil ha flest mulig tepper, og det blir litt uenigheter. Vi klarer å løse det i fellesskap, og byggingen fortsetter. I et hjørne bor det en mor med to barn. Hun passer på at barna skal sove, og at de får mat. I et annet hjørne er det restaurant. Der lages

det forskjellig retter, som serveres og spises, så vaskes det opp.

Et av barna vil heller hjelpe til å lage mat - på ordentlig sammen med en av de voksne som lager mat til formiddagsmaten. Hun setter seg ned og kutter ivrig opp grønnsaker. En gutt kommer bort til henne og blir med å skjære.

Så har det blitt mattid. Bordet blir dekket og hyttene forsvinner. Alle vasker hender og vi setter oss ved bordet, med en god lukt av grønnsaksuppe i nesa.

Ane Bjerke,
1. klassepedagog.

Utenfor barnehageporten

Jeg møtte en steinerpedagog nylig som fortalte at motivasjonen for å begynne på Steinerhøyskolen var at hun var lei av de stadig nye pedagogiske metodene og prosjektene som ble introdusert i de kommunale barnehagene. Hun ønsket seg noe stabilt.

Selv har jeg vært på besøk i de kommunale barnehagene i min kommune som driver etter Emilio-Reggia metoden. Det som er i skuddet er prosjekter og dokumentasjon gjennom fotografering. Alle veggene var tapetsert av bilder og i garderoben var en storskjerm.

Et prosjekt var resirkulering av et gammelt sykkelhjul. Barna ble spurt om hva de kunne lage av det, men ingen hadde forslag. Da fant de voksne ut at de skulle lage en lysekrone. Ingen stilte spørsmål om hvorfor de ikke fikk svar fra barna og om det kunne være noe feil med metoden.

Av og til kan man lure på hvor de nye pedagogiske "sannhetene" kommer fra. Det viste seg for eksempel i debatten om åpne barnehager. Plutselig er det det man skal ha. Etter som man ser de dårlige sidene, kan trenden snu og noe nytt blir mote.

Forteller i artikkelen ved siden av om Skiraffspråket. Det morsomme er at denne gangen minner det om Steinerpedagogikk.

Hilsen *Margrete Wiig*
Styrer i Haugtussa Ås

Skiraffspråket – "ny" pedagogisk metode

Den nyeste moten innen kommunal barnehagepedagogikk minner mistenkelig om hva vi i steinerbarnehagene står for og har praktisert- og flott er det. En skal bort fra straff og belønningsstrategier og over til å være veivisere.

Det er Ski kommune som skal innføre SKiraffspråket i alle sine barnehager og har et ti- års perspektiv på det.

Belønning er en ytre styring- men vi tilstreber en indre styring, sier en representant for barnehagene til lokalavisa. Straff og belønning gir feil motivasjon, barn skal gjøre noe fordi det er meningsfullt og basert på egne verdier.

Voksenrollen

Metoden fordrer en helt annen måte å være voksen på. Lyder det kjent? Voksne må være tydelige på egne verdier, holdninger og behov. Vi er veivisere. Kjefting og regulering hjelper ikke. De lærer av hva vi gjør.

Medbestemmelse og frivillighet betyr ikke at barn skal få viljen sin, men at de blir møtt på behov. Det handler om å bli tatt på alvor og medvirke uten at barn sitter på kontrollen. Det er utrygt for barn. Barn blir tryggere når de blir tatt for den de er og ikke det de gjør.

Rammeplanen

Metoden forankres i rammeplanen som sier " Personalet må være tydelige modeller og bevisste eget kulturelt og verdimessig ståsted....Personalet må være åpne for å reflektere over egne holdninger og handlinger.

Forskning viser at 90 % av hva vi lærer kommer av hva vi observerer. Fem prosent av hva vi lærer kommer fra instruksjon.

Ned og opptur om økonomien

Denne høsten har vært nervepirrende pga usikkerheten omkring økonomien til de private barnehagene. I Ås hadde vi en lang nedtur der kommunen ville kutte flere millioner til oppturen der kommunestyret vedtok 100% dekning av driftstilskuddet.

Det er flere kommuner som enda ikke har kommet fram til hva barnehagene har å rutte med i 2011. Omleggingen til kommunalt ansvar for økonomien er en stor reform som ikke akkurat har gått smertefritt. Det er fint at PBL nå lager en undersøkelse i alle sine medlemskommuner om hva som er blitt resultatet. Det er et nødvendig grunnlag for videre press for å forbedre systemet.

Det nytter

Det er viktig at den enkelte barnehage engasjerer seg og prøver å påvirke. Her i Ås har høsten vist at det nytter. Barnehageadministrasjonen stod ikke opp for de private barnehagene og det ble vedtatt kutt i budsjettet helt fram i formannskapet. Da gikk styrerne i de private barnehagene i fellesskap på politikerne, mobiliserte foreldre og ba om møte med ordføreren. Politikerne hadde ikke fått informasjon om de alvorlige konsekvensene for barnehagene.

Gleden var stor da politikerne forsto vår situasjon og vedtok 100% likebehandling i kommunestyremøtet.

Rapport

fra to

masterstudenter ved RSH

Billedrikingdom og frilek

RAPPORT 1

En masterstudie i steinerpedagogikk kan føre en inn i et mangfold av spor. Det sporet som jeg ville undersøke var frilekens vesen.

Det meldes fra ulike kanter om frilekens trange kår; I USA redigeres frileken bort fra barnehagene og barn i vår del av verden utsettes som kjent for større og større læringstrykk. Kunnskapsløftet som ble innført i 2006 vektlegger læringsresultater: ferdighetene skal måles og veies, med en overveiende fare for at pedagogikken endres og tilpasses målene.

Når noe vektlegges faller ofte noe annet ut og vi ser at kjennskap til frilek som pedagogisk verktøy ikke har samme forankring i barnehagedebatten som den hadde for bare en kort tid tilbake.

De siste årene har flere rapporter og undersøkelser oppsummert hvor viktig frilek er for en sunn fysisk, sosial og psykologisk utvikling. Det finns også forskning som viser at frilek til og med fremmer slike ferdigheter som samfunnet etterspør; kreativitet, empati og en innovativ tenkning.

Men i et samfunn der pedagogtettheten i barnehagene er faretruende lav og hvor basebarnehager skal få regnestykket til å gå opp, blir frilekens kår minimalisert. For frilek baserer seg på forutsigbarhet,

trygghet og klare rammer, og den næres av innsikt og kunnskap hos de voksne. Frilek lar seg ikke forene med resultatstyrt pedagogikk og med aktiviteter som er ledet av pedagoger; den oppstår helt og holdent ut fra barnet selv, drevet av indre behov og interesse.

Slik kommer jeg til et område som jeg ønsker å utforske i min masteroppgave: de indre bildene som frileken drives av.

Det er billedrikingdommen som aktiviseres i leken og som virker være selve kilden til barns frilek, som opptar meg.

Barns behov for lek har vi i steinerbarnehagene hegnet om lenge, men det er tegn som tyder på at også vi må bli bedre på å legge forholdene til rette for den.

Mitt ønske er å fordype forståelsen av frilekens betydning og bidra til å fornye kunnskapen om den. Det gjenstår å se i hvilken grad jeg kommer til å lykkes med dette.

I mellomtiden møtes masterstudenter fra store deler av verden - ca. tretti i tallet - til studier, samtaler, gruppearbeider og mye latter.

Vi er i samme båt, har lagt fra land og ser ingen havn i sikte.

Mette Johannessen.

Ved første åndedrag starter en begynnelse for barnets mulighet til utvikling

RAPPORT 2

Det kom et forslag om at jeg skulle skrive litt om mitt arbeid på min masteroppgave. Fremdeles oppleves det som å være i startgropen for et slikt arbeid, men kanskje er ikke det et dårlig utgangspunkt når det er nettopp starten på menneskelivet jeg ønsker å rette blikket mot. Så på nåværende tidspunkt kan jeg kun gi dere et lite innblikk i mine tanker som forhåpentligvis vil ende i en masteroppgave.

La oss tenke oss at det første åndedrag er starten for en begynnelse, for barnets mulighet til utvikling. Og at et menneskemøte tenner den første gnist av lyst på å bli møtt og sett. En gnist som vil nære en lengsel etter den andre og som i den grad den blir næret utvikler en kraft som overvinner kroppens tyngde og lar barnet strekke seg etter og inn i flere rom. Om vi ser nærmere på barnets brennende iver etter å strekke seg etter den andre og forbinde seg med verden, vil vi kanskje se at dette avhenger av møtet med den andre.

Den andre som lytter og hører den riktige tonen vil lett kunne være med i et samspill. Først er det som regel mor senere flere i barnets nærhet. Aldri finner vel barnet bedre forhold for vekst og utvikling enn i varmen fra den andre. Og er man trygg på varmens kilde kan man også lettere bevege seg i større sirkler i fra den. Det forskende barnet må ha et trygt holdepunkt for å få krefter til å vende seg ut mot verden. Et utrygt barn vil bruke sine krefter på å lete etter trygghet. Så kan vi vel tenke oss at det trygge barnet er nysgjerrig og tillitsfull, og i den

grad barnet møter tillit og aksept fra sine nærmeste vil kunne oppleve seg selv og sin kroppslige tilstedeværelse i en alltid utvidende verden.

Om vi tar barnets ønske om å knytte seg til verden som utgangspunkt for en utvikling, blir barnets erfarte tilknytning og relasjoner avgjørende på barnets vei mot det menneskelige. Det er i møtet med mennesker det menneskelige kan oppstå. Slik sett er det oss det handler om og vår evne til å lære av og forstå hva vi ser og opplever i vårt møte med barnet.

Hvordan kan kunnskap om tilknytning og relasjoner bidra til en videreutvikling av steinerpedagogikken? Dette er noe av det jeg vil prøve å belyse gjennom mitt arbeid med en masteroppgave. Så vil tiden vise om jeg kan komme med et svar eller bidra til at det oppstår fruktbare spørsmål.

Med hilsen

Caroline Alfsen Peterson.

Tre gode venner fra Drammen

(en hengende uro)

Gro Løkken

Materiale: ull, tubegas (apotek), bomull rennegarn (Husfliden) hudtrikå (Hillesvåg ullvare fabrikk), småmønstret stoff. Sytråd; lyseblå og rosa. Tynt lyst ullgarn til hår

Hode: (3 stk.)

Lag et hode med "nakkepute", ca 8 cm.

Form ullen til en ball som puttes inn i tubegassen.

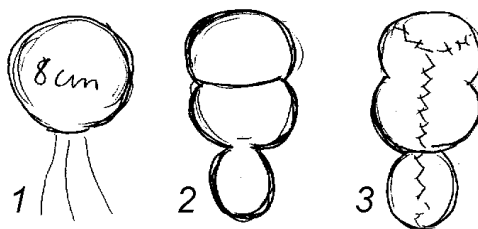
1. Knyt til når ballen måler ca 8 cm i omkrets

2. Lag øyelinjen ved å knyte med rennegarn rundt "ballen" på midten.

3. Tilklippt hudtrikå legges rundt hodet med sømlinjen midt bak - og syes sammen

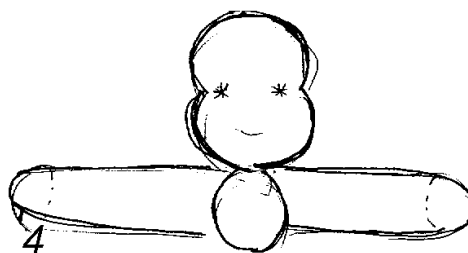
4. Sy øyne og munn

Sy på hår

Armene:

Klipp til Hudtrikå ca 11,5 cm lang, 4,5 cm bred - som syes sammen til en "pølse". Denne fylles med ull (lange fibere). Endene på pølsen syes sammen for å bli til "hendene." Den ferdige "pølsen" festes bak på hodet til "nakkeputen."

Brett

Kjolen:

Kjolen klippes til med liten åpning til hodet (så lite som mulig). Kjolen tres over hodet og festes med små rynkesting til "halsen. Lag samtidig noen småfall foran og bak slik at den faller fint.

Kjolen festes med små nestesting rundt håndleddene. Marker armene med noen få tråkesting. Når du har laget 3 dukker settes disse sammen slik at hendene "leier hverandre".

Festeanordning:

Fest like lange bomullstråder (rennegarn) ca 50 cm i hvert av hodene. Trådene tres inn i en treperle og knyttes sammen til en hempe. "Uroen" er klar til å henges opp!

LEDIG STILLING SOM STEINERPEDAGOG / FØRSKOLELÆRER

I REGNBUEEN STEINERBARNEHAGE

Regnbuen Steinerbarnehage som ligger på tunet til Steinerskolen i Asker, søker steinerpedagog / førskolelærer fra 1/8 - 2011.

Barnehagen har to avdelinger med barn 3 - 6 år og en avdeling for barn 1 - 3 år, og den ledige stillingen er på den ene "store" avdelingen.

Søknad sendes: Regnbuen Steinerbarnehage, Nesvangen 4, 1394 Nesbru.

Eller pr. e-post: regnbuen.steiner@barnehage.no

Tlf. 66 98 62 20 eller 45 46 47 90.
Spør etter Mette.

Se også vår web-side: www.regnbuen.steinerbarnehagene.no

**Haugtussa Steinerbarnehage i Ås
søker pedagogisk leder til storebarnsavdeling
fra høsten 2011**

Vi ønsker at du har steinerpedagogisk førskolelærerutdanning

Vi er en fireavdelings barnehage i landlige omgivelser,
men likevel sentralt nær Oslo.

For mere informasjon om barnehagen:
www.haugtussasteinerbarnehage.no

Kontakt styrer Margrete Wiig tlf 64944870

Søknad med CV sendes Haugerudvn 7, 1430 Ås eller
haugtussa.steinerbarnehage@gmail.com

**Barnehagestevnet 2011
Velkommen til
Nesodden Rudolf steinerskole
6. – 8. mai**

Barndom i endring

Trond H. Diseth, avdelingsoverlege og professor i barne og ungdomspsykiatri ved Rikshospitalet.

Han er i økende grad bekymret for den økning av stressrelaterte tilstander han nå ser i barnebefolkningen.

Margreth Olin, anerkjent filmregissør, samfunnsengasjert på mange plan og en forkjemper og beskytter av barndommen.

Frode Barkved, generalsekretær i Antroposofisk selskap, steinerskolelærer, forfatter og engasjert i å bevare og beskytte barndommen.

Programmet kan lastes ned fra:

www.solsikkene.no

www.aurorabarn.no

www.steinerbarnehagene.no

Barnaårens betydelse för livet som vuxen

BARN BEHÖVER BARNDOM

26 juni - 1 juli 2011
på Skillebyholm, Järna

AKTIVITET • ANDRUM
RÖRELSE • RO
VERKSAMHET • VILA

HUR KAN WALDORFPEDAGOGIKEN VISA EN VÄG?

Vi lyssnar på föredrag och samtalar. Vi övar eurytmi och berättande.

Vi sjunger och musicerar, målar och gör dockspel, lägger kompost och inspirerar oss av Skillebyholms kultur och natur.

Skillebyholm, den biodynamiska utbildningsgården i Ytterjärna bjuder på läckra måltider ur egna odlingar och en rofylld sommar-miljö.

**Välkomna alla föräldrar och pedagoger
- alla barnengagerade!**

Kursledare: Anna Stina Eriksson,
Liselott Karlsson-Selén, Charlotte Krantz,
Gudrid Malmsten, Hanna Saugbjerg,
och Ulrike von Schoultz

Kursavgift: Information för 2011 kommer snart.
(Kursavgift 2010 var 6700kr)

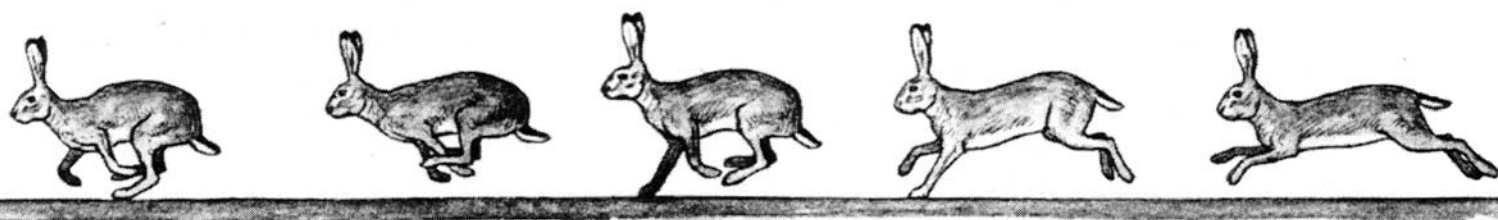
Anmälan och information:

Stiftelsen Skillebyholm, 153 91 Järna
Tel.08-551 577 85, vardagar 09.00-12.00
www.skillebyholm.org
info@skillebyholm.org

Kalender

mars		
23-25	Rådskonferanse	forbundet@steinerskole.no
april		
8	Fri og forsvarlig, om ledelse Berle	forbundet@steinerskole.no
mai		
6	Årsmøte Steinerbarnehageforbundet Berle	www.steinerbarnehagene.no
6-8	Barnehagestevnet, Nesodden "Barndom i endring"	www.steinerbarnehagene.no
9	Førsteklasses-steinerpedagogikk i 1.klasse Berle	www.rshoyskolen.no
juni		
11-14	Pinsestevnet: Finding the way into life - Guiding the way into life - For our earth Hannover	www.pfingsttagung.info
26-1 (juli)	Barnaårens betydelse for livet som vuxen Järna	www.skillebyholm.org
august		
1-6	Oslokurset	www.rshoyskolen.no
september		
17	Høstmarked på Rådhusplassen i Oslo	www.antroposofi.no
23	Foredrag med Steiner-biograf Gary Lachman Litteraturhuset, Oslo	www.antroposofi.no
oktober		
6-9	Seminarie- og øvningslærerstevne for førskolelærerutdanningene Dornach	www.iaswece.org

Kontaktinformasjon for
steinerbarnehagene
og steinerskolene i Norge finns på
www.steinerskolen.no
www.steinerbarnehagene.no

**Gi alle medarbeidere
et abonnement
på Årstidsbrevet**

(steinerpedagogikk i de første 7 år)

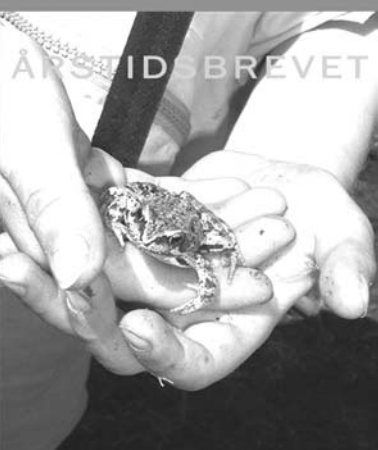
**4 utgaver i året for 200 kr.
studentabonnement: 150 kr.**

aarstidsbrevet@hotmail.com

ÅRSTIDSBREVET

for steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

for steinerbarnehagene i Norge
sommer 2009

for steinerbarnehagene i Norge
våren 2009

**ÅRSTIDS
BREVET** STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE

**ÅRSTIDS
BREVET** STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE
VÅR 2011

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

